

WYROK TRYBUNAŁU (szóstej izby)

z dnia 27 października 2011 r. (*)

„Uchybienie zobowiązaniom państwa członkowskiego – Dyrektywa 92/50/EWG i 2004/18/WE – Zamówienia publiczne na usługi dodatkowe związane z dokonywaniem wpisów w katastrze i z zagospodarowaniem przestrzennym – Procedura negocjacyjna bez uprzedniej publikacji ogłoszenia o zamówieniu”

W sprawie C-601/10,

mającej za przedmiot skargę o stwierdzenie, na podstawie art. 258 TFUE, uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego, wniesioną w dniu 17 grudnia 2010 roku,

Komisja Europejska, reprezentowana przez M. Patakię i D. Kukoveca, działających w charakterze pełnomocników, z adresem do doręczeń w Luksemburgu,

strona skarżąca,

przeciwko

Republice Greckiej, reprezentowanej przez M. Chalę i D. Tsagkaraki, działające w charakterze pełnomocników, z adresem do doręczeń w Luksemburgu,

strona pozwana,

TRYBUNAŁ (szósta izba),

w składzie: A. Rosas, pełniący obowiązki prezesa szóstej izby, A. Ó Caoimh (sprawozdawca) i A. Arabadjiev, sędziowie,

rzecznik generalny: P. Cruz Villalón,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 W swojej skardze Komisja Europejska wnosi do Trybunału o stwierdzenie, czy Republika Grecka, udzielając w procedurze negocjacyjnej, bez uprzedniej publikacji ogłoszenia o zamówieniu, zamówień publicznych mających za przedmiot usługi dodatkowe związane z dokonywaniem wpisów w katastrze i z zagospodarowaniem przestrzennym, które nie były objęte pierwotnym zamówieniem udzielonym przez gminy Vasilika, Cassandra, Egnatia i Arethousa, uchybiła zobowiązaniom, które na niej ciążyą na podstawie art. 8 i art. 11 ust. 3 dyrektywy Rady 92/50/EWG z dnia 18 czerwca 1992 roku, odnoszącej się do koordynacji procedur udzielania zamówień publicznych na usługi (Dz.U. L 209, str. 1), zmienionej dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 97/52/WE z dnia 13 października 1997 roku (Dz.U. L 328, str. 1, zwana dalej „dyrektywą 92/50”) oraz na podstawie art. 20 i art. 31 ust. 4 dyrektywy 2004/18/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 31 marca 2004 roku w

sprawie koordynacji procedur udzielania zamówień publicznych na roboty budowlane, dostawy i usługi (Dz.U. L 134, str. 14).

Ramy prawne

Prawo unijne

Dyrektywa 92/50

2 Zgodnie z art. 1 lit. b) dyrektywy 92/50 za "instytucje zamawiające" uważa się w szczególności jednostki samorządu terytorialnego.

3 W rozumieniu art. 3 ust. 2 wspomnianej dyrektywy:

„Instytucje zamawiające zapewniają, aby nie istniała dyskryminacja między różnymi usługodawcami.”

4 Zgodnie z art. 7 dyrektywy 92/50:

„1. a) Niniejsza dyrektywa ma zastosowanie do:

[...]

– zamówień publicznych na usługi określone w załączniku I A [...]

[...]

ii) udzielonych przez instytucje zamawiające wskazane w art. 1 lit. b) innych niż określone w załączniku I do dyrektywy 93/36/EWG [Rady z dnia 14 czerwca 1993 koordynującej procedury udzielania zamówień publicznych na dostawy (Dz.U. L 199, str. 1)] i których wartość szacunkowa bez podatku [VAT] wynosi nie mniej niż równowartość w ecu 200 000 [specjalnych praw ciągnięcia (SDR)].

[...]”

5 Wspomniany załącznik I A zatytułowany „Usługi w rozumieniu art. 8” obejmuje między innymi, w ramach kategorii 12, „usługi urbanistyczne”, jak również „usługi konsultacji naukowych i technicznych”.

6 Bezsporne jest, że greckie jednostki samorządu terytorialnego nie zostały wymienione w załączniku I do dyrektywy 93/36.

7 Artykuł 8 dyrektywy 92/50 stanowi, co następuje:

„Zamówień, których przedmiotem są usługi wymienione w załączniku I A, udziela się zgodnie z przepisami tytułów III–VI.”

8 Zawarty w tytule III tej samej dyrektywy, zatytułowanym „Wybór procedur udzielania zamówień oraz reguły przeprowadzania konkursów na projekty”, art. 11 ust. 3 przewiduje, co następuje:

„Instytucje zamawiające mogą udzielać zamówień publicznych na usługi w procedurze negocjacyjnej bez uprzedniej publikacji ogłoszenia o zamówieniu w następujących przypadkach:

[...]

e) w przypadku usług dodatkowych, nieprzewidzianych ani w projekcie pierwotnie rozważanym, ani w pierwotnie zawartej umowie, które jednak z uwagi na nieprzewidziane wydarzenia stały się niezbędne do wykonania usługi w niej określonej, pod warunkiem że zamówienie udzielone jest usługodawcy świadczącemu takie usługi:

- gdy takie dodatkowe usługi ze względów technicznych i ekonomicznych nie mogą być oddzielone od głównego zamówienia bez istotnej uciążliwości dla instytucji zamawiających

lub

- gdy takie usługi mogą być oddzielone od wykonania pierwotnego zamówienia, lecz są ściśle niezbędne do jego zakończenia.

Jednakże łączna wartość szacunkowa udzielonych zamówień na usługi dodatkowe nie może przekroczyć 50 % wartości głównego zamówienia;

[...]"

Dyrektywa 2004/18

9 Dyrektywa 2004/18 uchyliła, między innymi, art. 3, 8 i 11 dyrektywy 92/50, ze skutkiem od dnia 31 stycznia 2006 roku, tj. dnia, do którego Państwa Członkowskie winne były wprowadzić w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do zastosowania się do dyrektywy 2004/18.

10 Zgodnie z art. 1 ust. 9 tej samej dyrektywy za „instytucje zamawiające” uważa się w szczególności jednostki samorządu terytorialnego.

11 W rozumieniu art. 2 wspomnianej dyrektywy:

„Instytucje zamawiające zapewniają równe i niedyskryminacyjne traktowanie wykonawców oraz działają w sposób przejrzysty.”

12 Na mocy art. 7 dyrektywy 2004/18 powyższe postanowienia mają zastosowanie w odniesieniu do zamówień publicznych na usługi, które nie zostały wykluczone w ramach odstępstwa we wspomnianej dyrektywie i których szacowana wartość bez podatku od wartości dodanej wynosi co najmniej 249 000 euro, kiedy zamówienia są udzielane przez instytucje zamawiające inne niż wskazane w załączniku IV do tej samej dyrektywy. W załączniku tym w rubryce „Grecja” nie wymieniono jednostek samorządu terytorialnego.

13 Artykuł 20 dyrektywy 2004/18 stanowi, co następuje:

„Zamówień, których przedmiotem są usługi wymienione w załączniku II A, udziela się zgodnie z przepisami art. od 23 do 55.”

14 W ramach kategorii 12 we wspomnianym załączniku wymieniono między innymi „usługi urbanistyczne”, jak również „usługi konsultacji naukowych i technicznych”.

15 Artykuł 31 dyrektywy 2004/18 zatytułowany „Przypadki uzasadniające zastosowanie procedury negocjacyjnej bez publikacji ogłoszenia o zamówieniu” przewiduje, co następuje:

„Instytucje zamawiające mogą udzielać zamówień publicznych w drodze procedury negocjacyjnej bez uprzedniej publikacji ogłoszenia o zamówieniu w następujących przypadkach:

[...]

4) w przypadku zamówień publicznych na roboty budowlane i usługi:

- a) w odniesieniu do dodatkowych robót budowlanych lub usług nieuwzględnionych we wstępnie rozpatrywanym projekcie lub w pierwotnej umowie, które jednak z powodu nieprzewidzianych okoliczności stały się niezbędne dla realizacji robót budowlanych lub usług opisanych w wyżej wskazanych dokumentach, pod warunkiem że zamówienia udziela się wykonawcy realizującemu te roboty budowlane lub usługi:

- gdy takich robót budowlanych lub usług nie można oddzielić technicznie ani ekonomicznie od pierwotnego zamówienia bez przysporzenia poważnych niedogodności instytucjom zamawiającym,

lub

- gdy takie roboty lub usługi są absolutnie niezbędne dla zakończenia realizacji zamówienia, mimo iż można je wyodrębnić z realizacji pierwotnego zamówienia.

Łączna wartość zamówień udzielonych w celu realizacji dodatkowych robót budowlanych lub usług nie może jednak przekroczyć 50 % kwoty, na którą opiewa pierwotne zamówienie.

[...]”

Prawo krajowe

- 16 W ustawie 3316/2005 o udzielaniu i wykonywaniu zamówień publicznych związanych z przygotowaniem analiz i świadczeniem usług powiązanych i innych przepisach (FEK A' 42/22.2.2005) oraz w dekretych prezydenckim 60/2007 (FEK A' 64/16.3.2007) przyjęto procedury udzielania i wykonywania zamówień publicznych związanych z przygotowaniem analiz przewidzianych w prawie greckim zgodnie z postanowieniami dyrektywy 2004/18. Regulują one zasady udzielania i wykonywania zamówień dotyczących przygotowywania analiz i świadczenia usług powiązanych, których dotyczące skrócone informacje zostały opublikowane po 23 lutego 2005 roku.
- 17 Zgodnie z art. 45 ust. 1 ustawy 3316/2005, udzielanie i wykonywanie zamówień dotyczących przygotowywania analiz i świadczenia usług powiązanych, których dotyczące skrócone informacje zostały opublikowane po 23 lutego 2005 roku, regulują uprzednio obowiązujące przepisy, tj. ustawa 716/1977 o rejestrze ekspertów oraz udzielaniu zamówień na analizy i przygotowywaniu analiz (FEK A' 295/5.10.1977) oraz prezydencki dekret wykonawczy 194/1979 (FEK A' 53/15.9.1979).
- 18 Zgodnie z ustawą 716/1977, wynagrodzenie eksperta za całą analizę jest szacowane z wyprzedzeniem, ale nie odpowiada ostatecznie wypłacanemu wynagrodzeniu, ponieważ wynagrodzenie przewidziane w zamówieniu określa się na podstawie pierwszego wstępnego projektu przedłożonego przez wykonawcę – i dotyczącego pierwotnego przedmiotu zamówienia – zatwierdzonego przez instytucję zamawiającą. Ewentualne zamówienia dodatkowe udzielone w ramach zamówienia pierwotnego muszą uzupełniać analizę czyniąc ją bardziej konkretną, ale nie mogą w żadnym przypadku jej rozszerzać.

Postępowanie poprzedzające wniesienie skargi

- 19 Komisja, po tym, jak została poinformowana o elementach mogących stanowić naruszenie postanowień dyrektyw 92/50 i 2004/18 popełnione przez gminy Vasilika, Cassandra, Egnatia i Arethousa podczas udzielania zamówień publicznych na usługi dodatkowe związane z dokonywaniem wpisów w katastrze i z zagospodarowaniem przestrzennym, które nie były objęte pierwotnym zamówieniem, wszczęła postępowanie z art. 258 TFUE.
- 20 Zgodnie z tym przepisem Komisja przekazała Republice Greckiej dnia 2 lutego 2009 roku wezwanie do usunięcia uchybienia, w którym stwierdziła, że wspomniane gminy, naruszając art. 3 ust. 2, 8 i 11 ust. 3 lit. e) dyrektywy 92/50, jak również art. 2, 20 i 31, pkt 4 lit. a)

dyrektywy 2004/18, udzieliły zamówień publicznych na usługi przy zastosowaniu procedury negocjacyjnej bez uprzedniej publikacji ogłoszenia o zamówieniu, podczas gdy zamówienia te – wszystkie udzielone temu samemu wykonawcy – poszerzają przedmiot zamówień pierwotnych, przewidując usługi, które początkowo nie były uwzględnione.

- 21 Uznając odpowiedź przedstawioną przez Republikę Grecką za niesatysfakcjonującą, Komisja skierowała 23 listopada 2009 roku do tego Państwa Członkowskiego uzasadnioną opinię.
- 22 Na wspomnianą uzasadnioną opinię Republika Grecka odpowiedziała pismem z dnia 25 stycznia 2010 roku przyznając, że udzielenie wszystkich zamówień publicznych, stanowiących przedmiot sporu, było niezgodne z postanowieniami dyrektyw 92/50 i 2004/18 oraz ogłosiła przyjęcie serii środków, mających na celu zapewnienie poszanowania wymagań prawa Unii Europejskiej.
- 23 Stwierdziwszy, że regionalne organy administracyjne odmawiają skutecznego zastosowania wspomnianych środków, choć byłyby one wystarczające i odpowiednie w celu położenia kresu naruszeniom, jeżeli byłyby wiążące i respektowane w praktyce, Komisja zdecydowała się wnieść niniejszą skargę.

W przedmiocie skargi

- 24 W swojej skardze Komisja zarzuca Republice Greckiej naruszenie postanowień dyrektyw 92/50 i 2004/18 w zakresie, w jakim gminy Vasilika, Cassandra, Egnatia i Arethousa udzieliły zamówień publicznych dotyczących usług związanych z dokonywaniem wpisów w katastrze i z zagospodarowaniem przestrzennym, stosując procedurę negocjacyjną bez uprzedniej publikacji ogłoszenia o zamówieniu, podczas gdy zamówienia te poszerzają przedmiot zamówień pierwotnych, przewidując usługi, które początkowo nie były w nich uwzględnione.
- 25 Zarówno w swojej skardze jak i w duplice Republika Grecka uznaje, że sporne zamówienia publiczne, ponieważ udzielono ich w ramach uprzednio obowiązujących przepisów wynikających z ustawy 716/1977, zostały udzielone niezgodnie z postanowieniami dyrektyw 92/50 i 2004/18. Zgodnie z wspomnianą ustawą nie było bowiem możliwe ustalenie na początku wysokości kosztów związanych z zamówieniami i odnoszących się do analiz, tak aby były one znane na etapie udzielania zamówień, jak wymagają tego dyrektywy. Przyjmując ustawę 3316/2005 oraz dekret prezydencki 60/2007 dostosowano jednak procedury dotyczące udzielania i wykonywania zamówień publicznych na analizy do prawa unijnego, przewidując od tego momentu powierzanie wykonania analiz na podstawie oferty najbardziej korzystnej z finansowego punktu widzenia.
- 26 Republika Grecka podkreśla, że poinformowała Komisję o środkach podjętych w celu zmuszenia przedmiotowych gmin do anulowania spornych zamówień publicznych. W szczególności Republika Grecka zażądała od lokalnych jednostek samorządu, aby te z jednej strony bezzwłocznie zawiesiły wszelkie nowe działania zmierzające do realizacji przedmiotowych zamówień dodatkowych oraz, z drugiej strony, do cofnięcia wszelkich decyzji rad gmin dotyczących ustalenia wynagrodzeń za wspomniane analizy związanych z zamówieniami. Ponadto Republika Grecka zwróciła się do zespołu inspektorów z ramienia administracji o przeprowadzenie wymaganej kontroli udzielonych zamówień na usługi dodatkowe. Opracowane na tej podstawie sprawozdania wykazały, że zarówno wyznaczony w zamówieniach przedmiot analiz, jak i ustalenie wynagrodzeń, były niezgodne z prawem. Wspomniane gminy odmówiły jednak anulowania spornych zamówień publicznych, argumentując, że zostały one udzielone zgodnie z ustawą 716/1977.
- 27 Mając na uwadze, że autonomia administracyjna i finansowa lokalnych jednostek samorządu, przyznana im na mocy konstytucji greckiej, oraz wąskie granice ograniczające możliwość interwencji w zakresie administracji lokalnej, wspomniane Państwo Członkowskie uważa, że podjęło wszelkie możliwe wysiłki w celu przeciwdziałania uchybieniu zarzucanemu mu przez Komisję. Zamierza ono również kontynuować wywieranie możliwej presji na zaangażowanych organach w celu doprowadzenia do anulowania spornych zamówień publicznych.

- 28 Należy przypomnieć, że w ramach skargi o stwierdzenie uchybienia, wniesionej na podstawie art. 258 TFUE przez Komisję, która zauważa jedynie możliwość uchybienia, zadaniem Trybunału jest stwierdzenie, czy uchybienie to miało miejsce, nawet jeżeli dane Państwo Członkowskie nie podważa jego istnienia (zob. w szczególności wyroki z dnia 22 czerwca 1993 roku, Komisja przeciwko Danii, C-243/89, Rec. str. I-3353, punkt 30, z dnia 15 stycznia 2002 roku, Komisja przeciwko Włochom, C-439/99, Rec. str. I-305, punkt 20, oraz z dnia 8 września 2005 roku, Komisja przeciwko Włochom, C-462/04, punkt 7).
- 29 W niniejszej sprawie należy przede wszystkim stwierdzić, że z pism przedłożonych Trybunałowi wynika, że choć sporne zamówienia publiczne przyznane przez gminę Kassandra zostały udzielone przed 31 stycznia 2006 roku, to te przyznane przez gminy Vasilika, Egnatia i Arethousa zostały udzielone po tej dacie. Z powyższego wynika, że choć pierwsze ze wspomnianych zamówień publicznych podlegają dyrektywie 92/50, pozostałe podlegają postanowieniom dyrektywy 2004/18, na mocy której uchylone i zastąpione zostały odpowiednie przepisy dyrektywy 92/50, ze skutkiem od dnia 31 stycznia 2006 roku.
- 30 Co więcej, bezsporne jest, że zamówienia publiczne, będące przedmiotem sporu, podlegają postanowieniom dyrektyw 92/50 i 2004/18. Z jednej strony zostały one bowiem udzielone przez gminy, które jako jednostki samorządu terytorialnego stanowią instytucje zamawiające w rozumieniu art. 1 lit. b) dyrektywy 92/50 oraz art. 1 ust. 9 dyrektywy 2004/18, do których odnosi się art. 7 wyżej wymienionych dyrektyw. Z drugiej zaś strony szacowana wartość każdego ze nadmienionych zamówień przekracza wartość progów przewidzianych we wspomnianym art. 7.
- 31 Otóż na mocy art. 11 ust. 3 lit. e) dyrektywy 92/50 oraz art. 31 ust. 4 lit. a) dyrektywy 2004/18 zamówienia publiczne na usługi, takie jak przedmiotowe w niniejszej sprawie, dotyczące zagospodarowania przestrzennego w rozumieniu odpowiednio załącznika I A do pierwszej ze wspomnianych dyrektyw oraz załącznika II A do drugiej dyrektywy, mogą być udzielane przez instytucje zamawiające przy zastosowaniu procedury negocjacyjnej bez uprzedniej publikacji ogłoszenia o zamówieniu, jeżeli dotyczą usług dodatkowych nieuwzględnionych we wstępnie rozpatrywanym projekcie, pod warunkiem, z jednej strony, że z powodu nieprzewidzianych okoliczności stały się niezbędne dla realizacji usług opisanych we wstępnie rozpatrywanym projekcie i, z drugiej strony, że łączna szacowana wartość zamówień publicznych na te usługi dodatkowe nie przekracza 50% wartości pierwotnego zamówienia.
- 32 Zgodnie z orzecznictwem Trybunału w zakresie odstępstw od zasad służących zapewnieniu skuteczności praw, jakie TFUE przyznaje w zakresie zamówień publicznych na usługi, art. 11 ust. 3 lit. e) dyrektywy 92/50 oraz art. 31 ust. 4 lit. a) dyrektywy 2004/18 muszą być przedmiotem ścisłej wykładni, a ponadto to na korzystającym z powyższej możliwości spoczywa obowiązek udowodnienia, że rzeczywiście zaistniały wyjątkowe okoliczności umożliwiające odstępstwo (zob. wyroki z dnia 10 kwietnia 2003 roku, Komisja przeciwko Niemcom, C-20/01 i C-28/01, Rec. str. I-3609, punkt 58, z dnia 18 listopada 2004 roku, Komisja przeciwko Niemcom, C-126/03, Rec. str. I-11197, punkt 23, z dnia 11 stycznia 2005 roku, Stadt Halle i RPL Lochau, C-26/03, Rec. str. I-1, punkt 46, jak również z dnia 8 kwietnia 2008 roku, Komisja przeciwko Włochom, C-337/05, Rec. str. I-2173, punkty 57 i 58).
- 33 W swojej skardze Komisja utrzymuje, że nic nie wskazuje na to, aby w niniejszej sprawie można było powołać się na nieprzewidzianą okoliczność po udzieleniu spornych zamówień publicznych, ponieważ odpowiednie instytucje zamawiające mogły przed udzieleniem zamówień pierwotnych przewidzieć konieczność włączenia do nich przedmiotowych usług dodatkowych, tj. w tym przypadku rozszerzenie obszarów do poddania zagospodarowaniu. Jeżeli potrzeba takiego rozszerzenia, wynikająca z przyczyn technicznych lub finansowych albo związanych z wykonaniem usług przewidzianych w pierwotnym zamówieniu, mogłaby zostać uznana za okoliczność nieprzewidzianą, instytucje zamawiające mogłyby powołać się na swoje niepowodzenie w zakresie oceny i precyzyjnego wyznaczenia fizycznego przedmiotu i zakresu pierwotnego zamówienia, aby następnie przyznać zamówienia na usługi dodatkowe poprzez udzielenie osobnych zamówień, co stanowiłoby naruszenie zasad równego traktowania i przejrzystości.

- 34 W każdym przypadku Komisja podkreśla, że zgodnie z posiadanymi przez nią informacjami wartość każdego z przedmiotowych zamówień dodatkowych przekracza próg 50% wartości zamówień pierwotnych wyznaczony w dyrektywach 92/50 i 2004/18.
- 35 Należy uznać, że Republika Grecka, do której należy udowodnienie, że okoliczności wskazane w art. 11 ust. 3 lit. e) dyrektywy 92/50 oraz art. 31 ust. 4 lit. a) dyrektywy 2004/18 zostały spełnione, nie podjęła się podważenia powyższych stwierdzeń.
- 36 Ponadto Państwo to nie próbowało wykazać, że sporne zamówienia publiczne mogły podlegać innym odstępstwom przewidzianym w art. 11 ust. 3 dyrektywy 92/50 i art. 31 dyrektywy 2004/18, pozwalającym na zastosowanie procedury negocjacyjnej bez uprzedniej publikacji ogłoszenia o zamówieniu.
- 37 Republika Grecka utrzymuje, że przepisy krajowe dotyczące zamówień publicznych na realizację analiz są jednak zgodne z dyrektywą 2004/18, ponieważ według ustawy 3316/2005 i dekretu prezydenckiego 60/2007 zamówień na wykonanie takich analiz udziela się na podstawie najbardziej finansowo korzystnej oferty, a nie na podstawie wstępnie szacowanego wynagrodzenia eksperta, jak przewidywała ustawa 716/1977.
- 38 Niemniej zgodnie z tym, co słusznie zauważyła Komisja, taka okoliczność jest bezprzedmiotowa w ramach niniejszej skargi, ponieważ ta ostatnia dotyczy zgodności spornych zamówień publicznych z dyrektywami 92/50 i 2004/18, a nie zgodności wspomnianych przepisów krajowych z tymi dyrektywami.
- 39 Co więcej, z pisma w żaden sposób nie wynika, że domniemane uchybienie ujęte w ramach niniejszej skargi, sprowadzające się do naruszenia art. 11 ust. 3 dyrektywy 92/50 oraz art. 31 ust. 4 dyrektywy 2004/18, dotyczy również sposobu ustalania wysokości wynagrodzenia ekspertów odpowiedzialnych za przeprowadzenie analiz związanych z zamówieniami publicznymi będącymi przedmiotem sporu. Komisja zupełnie nie utrzymuje bowiem w swojej skardze, że rozszerzenie pierwotnych zamówień o usługi dodatkowe związane z dokonywaniem wpisów w katastrze i z zagospodarowaniem przestrzennym przez wyżej wspomniane gminy w ramach procedur negocjacyjnych bez uprzedniej publikacji ogłoszenia o zamówieniu miałyby wynikać również ze sposobu ustalania wysokości wynagrodzenia ekspertów, a twierdzi jedynie, że rozszerzenie to jest skutkiem dostosowania usług dodatkowych po udzieleniu pierwotnych zamówień.
- 40 W odniesieniu do trudności napotkanych przez Republikę Grecką, po wysłaniu odpowiedzi na uzasadnioną opinię, w zakresie usiłowania doprowadzenia do skutecznego anulowania spornych zamówień publicznych przez wskazane gminy wystarczy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem istnienie uchybienia musi zostać zauważone na podstawie sytuacji panującej w Państwie Członkowskim w terminie wyznaczonym w uzasadnionej opinii oraz że później wprowadzone zmiany nie są brane przez Trybunał pod uwagę (zob. w szczególności wyroki z dnia 30 listopada 2006 roku, Komisja przeciwko Luksemburgowi, C-32/05, Rec. str. I-11323, punkt 22, oraz z dnia 17 stycznia 2008 roku, Komisja przeciwko Niemcom, C-152/05, Rec. str. I-39, punkt 15).
- 41 Ponadto w każdym przypadku Państwo Członkowskie nie może powoływać się na przepisy, zwyczaje lub sytuacje istniejące w jego wewnętrznym porządku prawnym dla usprawiedliwienia nieprzestrzegania zobowiązań nałożonych przez prawo unijne (zob. w szczególności wyroki z dnia 10 kwietnia 2003 roku, Komisja przeciwko Francji, C-114/02, Rec. str. I-3783, punkt 11, oraz z dnia 23 kwietnia 2009 roku, Komisja przeciwko Hiszpanii, C-321/08, punkt 9).
- 42 W tych okolicznościach skarga wniesiona przez Komisję musi zostać uznana za zasadną.
- 43 W rezultacie należy stwierdzić, że udzielając – przy zastosowaniu procedury negocjacyjnej bez uprzedniej publikacji ogłoszenia o zamówieniu – zamówień publicznych na usługi dodatkowe związane z dokonywaniem wpisów w katastrze i z zagospodarowaniem przestrzennym, które nie były objęte pierwotnym zamówieniem udzielonym przez gminy Vasilika, Kassandra, Egnatia i Arethousa, Republika Grecka naruszyła zobowiązania wynikające z art. 8 i 11 ust. 3 dyrektywy 92/50 oraz art. 20 i 31 ust. 4 dyrektywy 2004/18.

W przedmiocie kosztów

- 44 Na mocy art. 69 ust. 2 regulaminu kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę. Ponieważ Komisja wniosła o obciążenie Republiki Greckiej kosztami postępowania, a ta ostatnia przegrała sprawę, należy obciążyć ją kosztami postępowania.

Z powyższych względów Trybunał (szósta izba) orzeka, co następuje:

- 1) Republika Grecka, udzielając w procedurze negocjacyjnej, bez uprzedniej publikacji ogłoszenia o zamówieniu, zamówień publicznych mających za przedmiot usługi dodatkowe związane z dokonywaniem wpisów w katastrze i z zagospodarowaniem przestrzennym, które nie były objęte pierwotnym zamówieniem udzielonym przez gminy Vasilika, Kassandra, Egnatia i Arethousa, uchybiła zobowiązaniom, które na niej ciążyą na podstawie art. 8 i art. 11 ust. 3 dyrektywy Rady 92/50/EWG z dnia 18 czerwca 1992 roku, odnoszącej się do koordynacji procedur udzielania zamówień publicznych na usługi, zmienionej dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 97/52/WE z dnia 13 października 1997 roku, oraz na podstawie art. 20 i art. 31 ust. 4 dyrektywy 2004/18/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 31 marca 2004 roku w sprawie koordynacji procedur udzielania zamówień publicznych na roboty budowlane, dostawy i usługi.**
- 2) Republika Grecka zostaje obciążona kosztami postępowania.**

Podpisy